

JONAS SOLSBERIETIS
John of Salisbury

JONO SOLSBERIEČIO „POLIKRATIKAS“ ARBA „APIE DVARIŠKIŲ PRAMOGAS IR FILOSOFŲ UŽSIĖMIMUS“ 13 SKYRIUS

John of Salisbury's "Policraticus" or "On the Frivolities
of Courtiers and the Footprints of Philosophers"
Chapter 13

13 SKYRIUS

APIE ĮVAIRIUS PRANAŠINGUS ŽENKLUS

Į karo žygį pasiųstas Romos konsulas¹, negavęs palankių auspicijų² ženklų, įsakė alkanus balandžius paleisti į kelią, kuriuo jo legionai turėjo žygiuoti, prieš tai tame kelyje pribarsčius kviečių grūdų, kad tokiu būdu išspręstų auspicijų problemą, bet paukščiams atsisakius lesti, įsakė juos sumesti į upę tardamas, kad jeigu jie nenori pavalgyti, tai tegul atsigeria. Nuskęsdami upėje balandžiai parodė konsului, kad jis nuskęs drauge su savo kariuomene. Būtent taip ir atsitiko.

Bitės kūdikio Platono lūpas sutepė medumi iš anksto parodydamos būsimą jo iškalbos saldumą (Ciceronis 45 pr. Kr. a.: *Liber Prior*, XXXVI). Hieronas, vėliau už savo dorybes ir nuopelnus išrinktas aukščiausiu Sicilijos pareigūnu, vos gimęs kilmingo tėvo buvo paliktas mirti, kad iš vergės gimęs, giminės vardo ir kraujo grynumo neterštų (*Historiarum*: Liber XXIII, IV). Tačiau žmogiškos paramos stokojančią mažylį daugelį dienų bitės suneštu medumi maitino. Pranašautojai tai išaiškino kaip ženklą, kad ateityje jis taps karaliumi, todėl tėvas jį pripažino ir geru jo auklėjimu pasirūpino.

RAKTAŽODŽIAI: Jonas Solsberietis, *Polikratikas*, pranašavimai, ženklai, gramatika, ateitis.

KEY WORDS: John of Salisbury, *Polikraticus*, prophecies, signs, grammar, future.

Į kūdikio Mido lopšį skruzdėlės sunešė krūvą kviečių grūdų (Valeri 31 po Kr.: Liber I, 1. 6. ezxt. 3). Tuo jos parodė, kad ateityje jis bus pasakiškai turtingas. Dėl to poetai išsigalvojo, kad kiekvienas jo paliestas daiktas tapdavo auksu.

Nuo Sulpicijaus galvos aukojimo metu nukritusi šventiko kepurė jam atėmė šventiko postą.

Išgirdęs kirstuko riksmą Markus Fabijus prarado prefektūrą (ten pat, 1.1.5).

Jei tiki visais ispanų tauškalais, tai žinok, kad jeigu prieš pradėdamas darbą pastebėjai, jog tavo apranga kirstukų sukapota, atidėk to darbo pradžią. Jeigu išeidamas pro duris užmynei slenkstį arba į jį užsigavai koją, sustok. Jeigu besiruošdamas veikti patyrei kokią nors žalą, susilaikyk tą veiklą pradėti, kad nepatirtum visiškos nesėkmės arba nuostolių. Palauk, kol palankesniu ženklų pagausi sėkmingai veiklai tinkamą valandą. Juk viskas turi tam tikrą reikšmę. Kai tu ką nors pradėsi, pranašavimo paukščiai tau iš anksto parodys dar nežinomus ateities dalykus.

Gal paklausi, kokie tai paukščiai? Ar tai tie, kuriuos poetai sako esant paukščiais paverstais žmonėmis? Išklausk įdėmiai, ką varna tau sako. Būtinai atkreipk dėmesį į tai, kaip ji tupi arba skrenda. Juk daug pasako tai, ar dešinėje nuo tavęs, ar kairėje ji nusileidžia, tupi ir kranksi ar visiškai tyli, skrenda priekyje ar iš paskos, ar, tau artėjant, ji tave pasitinka, ar nuskrenda ir kokia kryptimi nuskrenda, būtinai atkreipk į tai dėmesį, nes Vergilijus sako:

Jeigu nebūtų kiauram ažuole sukrankusi varna,
Pranašė blogio, ir greit įspėjusi vengti kivirčo –
Tu nei Merio dabar, nei Menalkos neberegėtum.
(Vergilijus 1971: 14–15)

Nors atrodo, kad jo žodžiai su augūrų menu prasilenkia, nes varnai, kuri čia pavaizduota kaip gyvybės gelbėtoja, didžiųjų dalykų ženklai nėra pažįstami, nebent minėtu atveju toks ženklas antgamtiniu būdu jai buvo duotas.

Panašiai atsitiko, kai artėjant ilgai lauktam labai nekenčiamo imperatoriaus³ nužudymui, ant Tarpėjos uolos tupinti varna graikų kalba miestui pranešė: *Bus gerai*. Augūrai šiuos žodžius išaiškino šitaip:

Į Tarpėjos viršūnę nutūpęs varnas karksėjo:
„Bus gerai“, mat „Jau gerai“ iškarksėt negalėjo.
(Trankvilas 2008: 342[23])

Bet atleisk apie valstietišką naivumą pasakojančiam mokyčiausiam vyrui, kad skurdžių gyvybė turčiams, manantiems, jog žmonių giminė skirta vergauti mažumai, menkavertė atrodo. O varnas, kurį turi ne mažiau įdėmiai stebėti, pranašauja svarbesnius negu varna dalykus.

Toliau gulbė, jūreivių auspicijoms mėgstamas paukštis (Isidorus Hispalensis 1911: Liber XII, cap. 7, 19), nes vandenims artima, iš anksto jų paslaptis žino. Argi nežinai, kad šios Marono eilutės:

Dvylika gulbių antai, žiūrėk, virtine skrenda.
(Vergilijus 1989: 15[393])

reiškia Veneros pranašystės ženklą, jog Enejo laivynas saugiai sugrįš? Iš tiesų gulbių linksmumas ne tik jūreiviams, bet ir visiems keliautojams laimingą kelionės baigtį žada, nebent jų siunčiamą ženklą nustelbtų kitas, stipresnis ženklas. Juk erelis, paukščių karalius (jeigu nepaisysi vanaginio erelio, kuris galbūt yra visų erelių stipriausias), savo karališką didybę atima pasitikėjimą kiekvienu jam prieštaraujančiu paukščiu.

Anot Statijaus (Statius 80 po Kr.: Liber III, 525–531), paukščiai graikų kariuomenei išpranašavo sėkmę. Bet štai artėjantis, skrodžiantis erdvę galingesnis priešas, pasak Amfiarajo, taip pat ir graikams pražūtį lėmė. Mat nors pasitaiko už erelį galingesnių paukščių, tačiau pranašaujant ateitį, galingesnio už jį nėra. Juk jis skraidė tobuliau už kitus paukščius ir jam žinomos visos Jupiterio paslaptys. Sakoma, kad jo rega tokia aštri, jog iš dangaus aukštybių žuveles marių gelmėse mato, ir žvelgia tiesiai į saulę, ko negali daryti joks kitas gyvūnas (Isidorus Hispalensis 1911: Liber XII, cap. 10, 11). Dėl savo juslių tobulumo jis per Jupiterio malonę gavo tiesos ir pasaulio paslapčių pažinimą. Juk kas melagingu liudytoju pavadintų tą, kuriam Jupiterio ketinimai yra žinomi? Pasakojama, kad lokrams kaunantis su krotoniečiais, virš kovos lauko sklandantis erelis pergale skyrė pirmiesiems, nes negausi jų kariuomenė sunaikino didžiulę priešų armiją (Iustinus 226: Liber XX, III). Rašoma, kad šis ženklas buvo patvirtintas dar stipresniu. Du aukšto ūgio, dailaus stoto, baltais, spindinčiais rūbais apsirengę jaunuoliai iš abiejų flangų lokriečiams vadovavo. Dauguma manė, jog tai buvo Kastoras ir Poluksas. Tokio pobūdžio ženklai, kai drauge pasirodo, vienas kitą sustiprina. Kai Hieronas, kurį jau minėjau, pirmą kartą ėjo į mūšį, ant jo skydo netikėtai nutūpė erelis, tuo parodydamas, kad šis narsus karys ateity taps karaliumi (ten pat. Liber XXIII, IV). Tą dieną, kai gimė Aleksandras, du ereliai visą dieną tupėjo ant jo tėvo namų stogo, rodydami pranašišką ženklą, kad jis valdys dvigubą Europos ir Azijos imperiją (ten pat. Liber XII, XVI).

Grifai pranašauja tokius sunkumus, atkaklumą, plėšrumą, su kokiais buvo susidurta įkuriant Romos miestą. Fenikso pasirodymas yra ypatingas, didelę sėkmę žadantis ženklas. Jis pasirodė prieš įkuriant naująją Romą⁴. Tad jos įkūrimą lėmė palankesnės auspicijos. Margas paukštis savo spalvomis ir balsu rodydamas ten gyvenančios genties lengvabūdiškumą davė vardą Piktonų miestui⁵. Garnys yra didžiųjų sunkumų ženklas. O gandras yra santarvės paukštis, kuris ją atranda arba sukuria. Gervė visada atneša tai, kas gelbsti. Iš čia senovinio žodžio *gruere* vedinys – *congruere*, derėti, ir jam priešingas žodis *ingruere*, užpulti. Iš čia patarimas:

Derlių rink paskutinis. Dukart lapų šešėly.
(Vergilijus 1971: 86 [410])

Tačiau neturėtum niekinti ir mažesniųjų paukščių siunčiamų ženklų: pavyzdžiui, kai šarka patarška tave įspėja dėl daugelio dalykų, ypač kai įspėja būti atsargiam priimant svečius. Jeigu *albanellu*⁶ liaudies vadinamas paukštis virš tavo kelio praskris iš kairės į dešinę, neabejok, kad svečiavimasis bus malonus, bet jeigu jis praskris priešinga linkme, sulauksi priešingo.

Naminiai paukščiai irgi yra šio meno dalis. Pavyzdžiui, gaidžio giedojimas (Plinius 77: Liber Decimus, XXV, 50) yra palankus ženklas vilties išsipildymui, kelionei arba darbo pradžiai. Būdama nėščia Tiberijumi, Livija, ištraukusi iš po perinčios vištos kiaušinių, tarnaičių rankomis jį šildė tol, kol išsirito dailiai kuoduotas gaidžiukas. Todėl turėsančiam gimti berniukui augūrai išpranašavo viešpatavimą (Trankvilas 2008: 128[14]).

Apuoko, pelėdos ar kito nakties paukščio siunčiami ženklai visada lemia nelaimę. Tačiau pelėda, kadangi nakties tamsa jos neapakina, apdairiems žmonėms reiškia paraginimą būti budriems, kaip tai atsitiko Hieronui, kai, jam ruošiantis stoti į pirmąjį mūšį, ant jo ieties nutūpė pelėda, pranašaudama, kad ateityje jis taps apdairiausiu vyru (Iustinus 226: Liber XXIII, IV). Enėjo glėbyje gulėdama Didonė išgirdo blogį lemiančią apuoko giesmę (Vergilijus 1989: 77[462–463]).

Jei kuris nors plėšrus paukštis keliautojo akyse pastveria grobį, tai keliautojui gresia apiplėšimas. Nazonas apie šį ženklą juokaudamas sako:

Nekenčiam vanago, nes jis gyvena karui.
(Ovidius 2 po Kr.: *Liber Secundus* 147)

Net ir nykštukui, dar karaliuku vadinamam, kartais suteikiama galimybė reikšti tikrus ženklus.

Net ir maži paukšteliai atskrisdami arba nuskrisdami pranašauja šeimos padidėjimą arba sumažėjimą.

Kuo paukščio skrydis sklantesnis, tuo ženklas palankesnis. Todėl jau minėtas augūras Melampas⁷ aimanuoja iš skrydžio pranašaudamas graikų kariuomenės pražūtį:

Nematau jokių ramiai plasnojančių sparnų.
(Statius 80 po Kr.: Liber III, 503–504)

Taip pat ir iš gyvūnų elgsenos gali gauti žinių apie savo kelionės baigtį. Bėgančių per kelią zuikį bijok pamatyti, nes jam tinkamesnė vieta yra ant stalo negu kely. Džiaukis susitikęs vilką (Plinius 77: Liber Octavus, XXXIV, 80), nes jis yra geros žinios pasiuntinys, nors savo žvilgsniu gali pakenkti tam, kurį pamatys pirmas. Apie tai eilutės:

Ir balsas jau Meriui
Stingsta gerklė: vilkai pirmutinį Merį pamatė.
(Vergilijus 1971: 46 [410])

Kai Hieronas Sicilietis, savo draugų apsuptyje pasinėręs į gramatikos mokslus, stiliumi rašė vaško lentelėje, tarp jų nelauktai pasirodė juos išgąsdinęs vilkas, kuris, staiga pačiupęs Hierono lentelę, dingo, tokiu negirdėtai pranašingu poelgiu parodydamas būsimą to vyro sėkmę (Iustinus 226: Liber XXIII, IV). Ką dar būtų galima pridurti? Kad kiekvienas neabejojantis tuo, kad romėnų giminės pradininkai buvo išmaitinti vilkės pienu, neneigs vilko reikšmingumo. Todėl didžioji dalis romėnams

būdingų patrauklių bruožų yra išlaikę vilkės kvapą. Pirmučiausias iš jų yra ištimi-
mybė vienas kitam, kurios giminės pradininkai iš motinos vilkės išmoko ir savo
palikuonims pagal prigimties dėsnį perdavė.

Džiaukis avis kelyje sutikęs, bet venk ožio, apie kurį poetas juokaudamas sako:

Ožiui kelio tu neužeik: ragais be gailėsčio puola.
(Vergilijus 1971: 45[25])

Geriau pamatyti ariančius negu kuliančius jaučius. Ir nesisielok, jeigu kelyje teks
truputį sugaišti, nes gaišatį atlygins vaizdo suteiktas malonumas. Mulas yra nelai-
mę lemiantis ženklas, asilas – nenaudingas, nors asilai labai naudingi kroviniams
pernešti. Arklys kartais geras ženklas, bet didžiausia jo nauda yra ta, kad jis tar-
nauja žmogui. Bet kaip ženklas jis žymi vaidą ir kovą. Tačiau arklio spalva ir pa-
naudojimo būdas kartais sušvelnina prasmę. Todėl, pasak Vergilijaus, priartėjęs prie
Italijos krantų ir išvydęs besiganančius baltus arklius senis Anchisas sušuko:

Mums karą žadi tu, žeme svečioji.
(Vergilijus 1989: 60[539])

Linkiu, kad elnią, stirminą, miškinį šerną, laukinį asilą ir kitus panašius gyvūnus
ragautum prie stalo, o ne kelyje susitiktum. Enėjas, paguldęs tiek elnių, kiek buvo
laivų (Vergilijus 1989: 10[193–194]), nelaimę lemiantį ženklą savo mitrumu pakeitė
jam ir jo bendražygiams palankiu. Lydintis šuo yra tinkamiausias. Jeigu tikėti žydų
pasakojimais, tai net su Tobiju keliavęs angelas neprieštaravo būti šuns lydimas
(Tob 6, 1). Be to, Kiras, savo pikto senelio paliktas mirti miške, kalės išpenėtas,
užėmė Persijos karaliaus sostą (Iustinus 226: Liber I, IV).

Skėrys (*locusta*), nors gali nedaug, tačiau trukdo keliauti, todėl teisingai pasaky-
ta, kad keliautojus priverčia stovėti vietoje (*loco stare*). Ir priešingai, žiogas spartina
keliautojo žingsnį ir teikia viltį greitai pasiekti tikslą. Voras, jei jis aukštai mezga
tinklą, žadina viltį praturtėti. Kelyje sutikta rupūžė reiškia sėkmę, nors man ją ma-
tyti nėra malonu.

Vis dėlto nėra nieko galingesnio ir gabesnio už žmogų, todėl nesutiksi jokio
kito mirtingo padaro, kuris geriau išreikštų tiesą. Tad jeigu norėsi šiame mene
tobulėti, tai visą savo dėmesį turėsi sutelkti į jo metodą, gamtos objektus, vietą,
pozą, kūno judesį, į prasmę to, ką jis sako. O jis sako, kad susitikimas kelyje su
šventiku arba vienuoliu yra nelaimę lemiantis ženklas. Tačiau man atrodo, kad
kelyje pražūtinga sutikti ne tik šventikus, bet dar ir išmintingus vyrus, einančius
priešinga linkme. Geriau susitikti vergus negu aukščiausią valdžią turinčius di-
džiūnus. Manoma, kad susitikimas su moterimi nepridengta galva yra negeras
ženklas, nebent, anot Plinijaus, ji būtų vergė arba daugelio geidulius tenkinanti
moteris⁸. Taip pat nepalanku susitikti moterį, kuri, nusimetusi šydą ir taip subjau-
rojusi savo galvą, net neparausta.

Remdamasis tuo, ką išgirsi bet kurios veiklos pradžioje, galėsi numatyti jos to-
lesnę eigą.

Tada Dievas atsirėmęs į lazda, kurią dešine ranka laikė,
 Tarė: visi daiktai jau yra savo pradmenyse,
 Ir ištartus žodžius mes pagarbiai išklausėme,
 ir augūras skuba pasitarti su pirmu pamatytu paukščiu.
 (Ovidius 2 po Kr.: *Liber Primus* 177–180)

Pradmenys tikrai numato ateitį. Romos konsulas Petilijus, Sicilijoje apsiautęs tvirtovę, vadinamą Mirtimi, karius ruošdamas puolimui pasakė: *Šiandien aš Mirtį paimsiu* (Valeri 31 po Kr.: Liber I, V, 9)⁹. Taip nutiko, kad jis žuvo tą pačią dieną. Kitas konsulas (Ciceronis 45 pr. Kr.: Liber Prior, XLVI, 103), kuriam senatas pavedė nugalėti persų karalių, prie namų durų sutikęs raudančią savo dukrelę, paklausė, ko ji rauda. Toji atsakė, kad nudvėsė Persa (mat šiuo vardu buvo vadinamas jos šunelis, kuris ką tik nudvėsė). Atlikęs žygį konsulas triumfo negavo dėl tos paprastos priežasties, kad Persų karalius mirė tuo pačiu metu, kai konsulo dukrelė apraudojo savo šunelį.

Neretai net iš pačių pradmenų arba oro sąlygų galima išgauti pranašiškus ženklus. Lemties žiaurumą rasos malonė arba kuklus lietutis sušvelnina. Juk tikima, kad jeigu pradedant kokį nors darbą krinta rasa arba lengvas lietutis, arba dangus yra giedras, bus dirbama sėkmingai. Mat kai į frygų išeivius visą dieną piktai šnairavusi lemtis maloniau, tarsi vilties spindulėlis, jiems nusišypsojo,

debesys virš jo galvos atnešė lietu.¹⁰
 (Vergilijus 1989: 84[10])

Venera, ruošdama svetingą Didonės priėmimą laivo sudužimą patyrusiam savo sūnui Enėjui patarėju skyrė Achatą, o kai sūnų vedė pas Didonės karališkąją malonybę, uždengė abudu tirštu debesiu (ten pat: 15 [411])¹¹.

Griaustinis irgi turi įvairias prasmes. Jeigu savo žaibais jis kam nors pakenkia, tai laikomas blogį lemiančiu ženklu. Iš čia šios eilutės:

Šią nelaimę, menu, jei būčiau aklas nebuves,
 Ažuolus trenkdami, žaibai pranašavo nesykį.
 (Vergilijus 1971: 8[16–17])

Reikia atsižvelgti dar ir į tai, ar žaibas tiesiog leidžiasi, ar savo liepsnas išsklaido ore. Pastarasis atvejis visada liūdniausias. Senovės istorija nepajėgia tiksliai papasakoti, kaip smarkiai žaibavo oras, kokie ugniniai debesys jame sukosi, kiek stogų audra nuplėšė, kai Gajus Cezaris tėvynei grasino pilietiniu karu, tada

naktys matė daugybę nepažįstamų žvaigždžių.
 (Lucan 63 po Kr.: Liber I, 526)

Bet jeigu žaibuoja be audros, jeigu griaudėja iš kairės, tai tikima, jog taip dievai skelbia savo pritarimą. Enėjas, išgirdęs Jupiterį griaudžiant kairėje, patikėjo, kad savo aukomis pelnė jo palankumą (Vergilijus 1989: 188[630]). Kad ir kaip ten būtų, žmonių įgimtą baimę gali sušvelninti žinios, kad tas, kuris išgirdo griaudžiant arba jau pamatė žaibą, niekada nebūna nutrenktas. Imperatorius Tiberijus *niaukiantis dangui visada dėdavosi ant galvos laurų vainiką, mat buvo kalbama, jog būtent į šiuos lapus žaibas netrenkiąs. Vis dėlto griaustinio neišpasakytai bijojo* (Trankvilas 2008: 156[69]).

Tačiau, be jokios abejonės, žmogų geriau apsaugo tai, kad jis širdyje nešioja kryžiaus tikėjimą, galvoja apie teisingumą, išganingą tikėjimo ženklą nekalta ranka prieš save daro ir nuolatos savo sieloje turi tą, kuris, naikindamas visas šio pasaulio baimes, savo garbintojams sako: *Nemėgdžiokite tautų kelio, nenuogąstaukite dėl ženklų dangaus skliaute, nors dėl jų tautos ir nuogąstauja* (Jer 10, 2), nes aš esu Viešpats, jūsų Dievas. Kai kurie žmonės rašo, kad audros metu išgirsti arba išstarti šie žodžiai juos nuo žaibo smūgio išgelbėjo. Tačiau nėra nieko, kas grėsmingų ženklų akivaizdoje taip gąsdintų žmogų, kaip jo paties padarytas neteisybes žinanti jo siela, bijanti, kad dabar jam teks patirti pelnytą bausmę. Todėl apie kaltuosius Etiką rašo, kad

Šitokie dreba kasdien, vos žaibą pamatę išbėla.
(Juvenalis 1983: 108[223–224])

Priešingai, *teisusis yra drąsus kaip liūtas* (Pat 28, 1) ir *teisus žmogaus neištinka jokia žala* (Pat 12, 21). Iš tiesų žaibo liepsna, jeigu nesukelia gaisro, lemia šlovingas iškilmes. Bet nors ji nedegina, vis dėlto yra liepsna, jeigu tikėti Platonu, kuris sako, kad yra kūnas, kuris neša ugnį, *neturinčią savybės deginti, bet skleidžiantį švelnų švytėjimą* (Platonas 1995: 86[45b]). Jis teigia, kad dėl to švytėjimo veikia regėjimas, kurio galia labiausiai danguje pasireiškia.

Askanijo, besiruošiančio drauge su tėvu į likimo skirtą tremtį, galvą nušvietė tarsi iš dangaus nusileidęs ugnies kamuolys pranašaudamas jam laimingą tremtį ir didžios giminės pradininko šlovę (Vergilijus 1989: 42–43[682–694]). Būsimą Aleksandro Makedoniečio ir Oktaviano Augusto (Trankvilas 2008: 110[94]) šlovę jų gimimo metu išpranašavo stebuklingai pasirodžiusi ugnis.

Einant į karo žygį, palankus vėjelis žadina sėkmės viltį: kai vėliavas į priešų pusę plevėna, sako, kad jos triumfuos. Bet jeigu plevėna į tėvynės pusę, tai kelia teisėtą baimą.

Žemė taip pat žino paslaptis, tačiau dažniausiai sunkiai jas parodo, nes rymanči ant savo tvirto pamato ji labiau linkusi ilsėtis, negu judėti. Tad jei girdimas jos dundesys, vadinasi, ji kenčia ir balsu liūdesį reikšdama savo augintinius užjaučia. Ji iš tiesų yra didi ir gailestinga visų mūsų motina. Ji norėjo apsaugoti finikiečių karalienę Didonę nuo svečio glamonių (Vergilijus 1989: 69[165–169]), bet kadangi svetingumo deivė Venera jau buvo paėmusi viršų, nuliūdusi dundėjo, nes dundėjimas yra jos aimanavimas. Be to, ji dažnai dreba, kai mato savo vaikams kokį nors pavojų gresiant, išskyrus kai dreba dėl to, kad patiria gimdymo skausmus. Iš tiesų pastaraisiais atvejais ji gimdo nelaikšį arba netinkamą vaisių, nes dažniausiai

iš didelių kalnų maža pelytė gimsta...
(Horatius 1936: 91[139])

Iš to kiekvienas galėtų suprasti, kad ji stengiasi visais pasirūpinti.

Kitų panašaus pobūdžio pavyzdžių tiek daug jų atsiras, kad nukamuot įstengs net *plepę Fabijų* (ten pat: 53[13–14]), ir man atrodo, kad ant jų pastatytą namą pats saugumas negali apsaugoti (Terenti 160 pr. Kr.: 760).

PIRMOSIOS KNYGOS PABAIGA

Literatūra

- Ciceronis Tulli Marcus. 44 pr. Kr. *De Officiis*. <<https://www.thelatinlibrary.com/cicero/divinatione1.shtml#46>> [žiūrėta 2022 08 23]
- Ciceronis Tulli Marcus. 45 pr. Kr. *De Divinatione*. <<http://www.thelatinlibrary.com/cicero/divinatione1.shtml#36>> [žiūrėta 2022 08 12]
- Horatius Flaccus Quintus. 1936. *Ars Poetika*. Iš lotynų k. vertė Aleksys Churginas. Kaunas.
- Isidorus Hispalensis. 1911. *Etymologiae*. Ed. W. M. Lindsay. Oxford: Oxford University Press. <https://penelope.uchicago.edu/Thayer/L/Roman/Texts/Isidore/12*.html> [žiūrėta 2022 08 24]
- Iustinus Marcus Iunianus. 226. *Historiarum Philippicarum in Epitomen*. <<https://www.thelatinlibrary.com/justin/23.html>> [žiūrėta 2022 08 18]
- Juvenalis. 1983. *Satyros*. Iš lotynų k. vertė Aleksandra Bendoriūtė. Vilnius: Vaga.
- Lucan Marcus Annaeus. 63 po Kr. *Belli Civiles sive Pharsalia*. <<http://www.thelatinlibrary.com/lucan/lucan6.shtml>> [žiūrėta 2022 08 19]
- Ovidius Naso Publius. 2 po Kr. *Artis Amatoriae*. <<https://www.thelatinlibrary.com/ovid.html>> [žiūrėta 2022 08 17]
- Platonas. 1995. *Timajas*. Iš senosios graikų k. vertė Naglis Kardelis. *Timajas. Kritijas*: 47–159. Vilnius: Aidai.
- Plinius Secundus Gaius. 77. *Naturalis Historia*. <https://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Pliny_the_Elder/home.html> [žiūrėta 2022 08 11]
- Statius Publius Papinius. 80 po Kr. *Thebaid*. <<https://www.thelatinlibrary.com/statius/theb3.shtml>> [žiūrėta 2022 08 14]
- Terenti Afri Publius. 160 pr. Kr. *Adelphoe*. <<https://www.thelatinlibrary.com/ter.andria.html>> [žiūrėta 2022 08 25]
- Trankvilas Gajus Svetonijus. 2008. *Dvylikos cezarių gyvenimas*. Iš lotynų k. vertė Janina Mažiulienė. Vilnius: Gimtasis žodis.
- Valeri Maximi. 31 po Kr. *Factorum et Dictorum Memorabilium*. <<https://www.thelatinlibrary.com/valmax1.html>> [žiūrėta 2022 08 12]
- Vergilijus. 1971. *Bukolikos. Georgikos*. Iš lotynų k. vertė Antanas Dambrauskas. Vilnius: Vaga.
- Vergilijus. 1989. *Eneida*. Iš lotynų k. vertė Antanas Dambrauskas. Vilnius: Vaga.

Nuorodos

- ¹ Publius Claudius Pulcher, konsulas 249 metais pr. m. e.
- ² Auspicijos – pranašavimai iš paukščių elgesio.
- ³ Domicijano (51–96). Valdė nuo 81 m., nužudytas 96 m.
- ⁴ Konstantinopolį.
- ⁵ Dabar šis miestas vadinasi Puatjė (pranc. *Poitiers*).
- ⁶ Paukščio *albanellus* rūšis nenustatyta.
- ⁷ Iš tiesų ne Melampas, o Amfiarajas buvo minėtas.
- ⁸ Toks Plinijaus teiginys iki šiol nebuvo atrastas.
- ⁹ Iš tiesų tai atsitiko ne Sicilijoje, o Ligūrijoje.
- ¹⁰ *Debesys tuosyk, virš jo galvos padūmavę, atvaro audrą ir naktį...*
- ¹¹ *O Venera miglų kraiste apsupo abudu, skubančius eiti, ir rūko uždanga stora užleido.*

Iš lotynų kalbos vertė prof. dr. Gintautas VYŠNIAUSKAS,
nepriklausomas tyrėjas

Versta iš Ioannis Saresberiensis episcopi Carnotensis Policratici sive De nugis curialium et vestigiis philosophorum libri 8; recognovit et prolegomenis, apparatus critico, commentario, indicibus instruxit Clemens C.I. Webb. 1909. Oxonii E Typographeo Clarendoniano <<https://archive.org/details/ioannissaresberi01johnuoft/page/n13/mode/2up>> [žiūrėta 2022 05 30]